

Jakelussa mainituille

Tupakkalain muutokset oppilaitoksen näkökulmasta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ohjeistaa oppilaitoksia sekä tupakkalakia (693/1976) valvovia kuntien viranomaisia 1.10.2010 voimaan tulleesta tupakkalain muutoksesta (698/2010). Lakiin muutokseen sisältyy säännöksiä, jotka oppilaitosten on otettava toiminnassaan huomioon.

Valvira on valmistellut ohjeen yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön sekä Opetushallituksen kanssa.

Taustaa

Tupakkalain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Suomi on ensimmäinen maa, jossa tupakoinnin loppuminen on kirjattu lain päämääräksi.

Tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeää, että nuoret eivät lainkaan aloittaisi tupakointia. Oppilaitoksilla on tässä tärkeä rooli, sillä ne ovat merkittävä osa lasten ja nuorten elinpiiriä.

Tupakkalain 2 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan tupakoinnilla tarkoitetaan tupakkatuotteen polttamista tai muuta käyttämistä nautintoaineena, ja 3 kohdan mukaan tupakkatuotteella tarkoitetaan tupakasta kokonaan tai osittain valmistettuja, poltettavaksi, sieraimiin vedettäväksi, imeskeltäväksi tai pureskeltäväksi tarkoitettuja tuotteita, riippumatta siitä, onko tupakka geneettisesti muunnettua vai ei.

Oppilaitosten tupakointikiellot

1.10.2010 voimaan tulleen tupakkalain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan **tupakointi on kielletty perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisätiloissa ja oppilasasuntoiloissa sekä niiden käytössä olevilla ulkoalueilla.**

Säännöksessä tarkoitettujen oppilaitosten sisätiloihin ei ole tupakkalain 13 §:n 1 momentin perusteella mahdollista järjestää tupakointiin tarkoitettua huonetta tai muuta tilaa. Myöskään oppilaitoksen käytössä olevalle ulkoalueelle ei saa järjestää erillistä tupakointipaikkaa. Oppilaitoksen käytössä olevalla ulkoalueella tarkoitetaan lähtökohtaisesti oppilaitoksen hallitsemia kiinteistöjä.

Säännös koskee oppilaitoksia, jotka antavat perusopetuslaissa (628/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) tai lukiolaissa (629/1998) tarkoitettua opetusta. Valviran mielestä on lasten ja nuorten terveyden suojelemiseksi perusteltua, että myös taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) tarkoitettua opetusta järjestävät

Dnro 8131/11.02.04.01.03/2010

14.12.2010

oppilaitokset noudattavat toiminnassaan soveltuvin osin tupakkalain periaatteita.

Tupakointi oppilaitoksen sisätiloissa ja sen käytössä olevilla ulkoalueilla on kielletty oppilaiden iästä riippumatta. Tupakointikielto koskee oppilaitoksen henkilökuntaa siinä missä täysin ulkopuolisia henkilöitäkin. Jos esimerkiksi yleiseen kirjastoon kuljetaan oppilaitoksen käytössä olevan ulkoalueen kautta, tupakointikielto koskee myös kaikkia alueen läpi kulkevia kirjaston asiakkaita.

Tupakkalain 13 §:n 6 momentin nojalla oppilaitoksen tulee asettaa tupakointikiellon osoittavat opasteet näkyville sisätiloihinsa ja käytössään oleville ulkoalueille. Tällaisten opasteiden on tupakka-asetuksen (225/1977) 14 §:n mukaan oltava sisällöltään yksiselitteisiä sekä kooltaan ja sijoittelultaan sellaisia, että ne ovat oppilaitoksen sisätiloihin tai ulkoalueelle saapuvien tai siellä oleskelevien helposti havaittavissa. Jos oppilaitokseen on useita eri kulkureittejä tai sisäänkäyntejä, on perusteltua asettaa tupakointikielto-opasteet näiden kaikkien varrelle. Lisäksi on suositeltavaa, että toimijat, joilla on oppilaitoksen kanssa yhteinen ulkoalue, muistuttavat omia asiakkaitaan esimerkiksi kyltein kiellosta tupakoida ulkoalueella.

Oppilaitoksen johdon tulee tiedottaa sekä henkilöstölleen että oppilailleen tupakointikielloista. Lisäksi sen tulee ohjeistaa henkilöstöään puuttumaan tupakointikieltojen rikkomiseen. Käytännössä kyseeseen tulevat oppilaitoksen käytössä olevat erilaiset oppilashuollolliset toimenpiteet sekä kurinpitokeinot. Toistuvasta tupakointikieltojen rikkomisesta on lisäksi perusteltua ilmoittaa tupakkalakia valvovalle kunnan viranomaiselle tai viime kädessä poliisille. Tupakkalain 32 §:n nojalla henkilö, joka oppilaitoksen edustajan huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia oppilaitoksen sisätiloissa tai sen käytössä olevalla ulkoalueella, on tuomittava tupakointirikkomuksesta sakkoon.

Jos joku tupakoi oppilaitoksen sisätilassa tai sen käytössä olevalla ulkoalueella eikä kehotuksesta huolimatta lopeta tupakointia, oppilaitoksen edustaja saa tupakkalain 13 a §:n nojalla poistaa tämän oppilaitoksen alueelta, jollei poistamista voida pitää kohtuuttomana. Opetusta häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistamisesta oppilaitoksen alueelta sekä niistä välttämättömistä voimakeinoista, joita oppilaitoksen rehtori tai opettaja voi käyttää oppilasta poistaessaan, on säädetty asianomaisia oppilaitoksia koskevilla laeilla. Jos ulkopuolinen henkilö rikkoo tupakointikieltoja, oppilaitoksen edustaja ei voi tupakkalain nojalla käyttää voimakeinoja tupakoinnin estämiseen tai henkilön poistamiseen oppilaitoksen alueelta.

Mikäli oppilaitoksen johto tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta sallii tupakoinnin oppilaitoksen sisätilassa tai oppilaitoksen käytössä olevalla ulkoalueella, se saattaa syyllistyä tupakkalain suojaustoimenpiteiden rikkomiseen, josta on tupakkalain 33 §:ssä säädetty sakkorangaistus. Vastuun arvioinnissa voi olla merkitystä sillä, onko tupakointikielto-opasteet asetettu asianmukaisesti näkyville, sekä sillä, onko oppilaitoksen johto riittävästi tiedottanut henkilöstöään ja oppilaitaan tupakointikielloista.

Tupakointikielto on voimassa myös oppilaitoksen toiminta-ajan ulkopuolella. Tupakointi oppilaitoksen sisätiloissa ja sen käytössä olevalla ulkoalu-

Dnro 8131/11.02.04.01.03/2010

14.12.2010

eella on siten kielletty esimerkiksi kesälomakuukausinakin, vaikka tiloissa järjestettäisiin tuona aikana jotakin muuta toimintaa. Oppilaitos ei kuitenkaan vastaa tupakointikieltojen noudattamisen valvonnasta toiminta-aikansa ulkopuolella. Tupakointikielloista on silti perusteltua huomauttaa tilojen mahdollisille vuokraajille ja muille käyttäjille.

Käytännössä ongelmana saattaa olla, että oppilaat siirtyvät tupakoimaan oppilaitoksen alueen ulkopuolelle aiheuttaen siten esimerkiksi kadun tai muun yleisen paikan roskaantumista. Tämän ehkäistäkseen oppilaitos voi järjestyssäännöissään määrätä oppilaan oikeudesta poistua oppilaitoksen alueelta koulupäivän aikana. Lisäksi on huomattava, että jätelain (1072/1993) 60 §:n mukaan lain 19 §:ssä tarkoitetun roskaamiskiellon tahallinen tai törkeän huolimaton rikkominen on jäterikkomus, josta voidaan tuomita sakkorangaistus.

Tupakkatuotteiden hallussapitokiello

1.10.2010 voimaan tulleen tupakkalain 11 §:n mukaan **tupakkatuotteiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotiaalta**. Tupakkatuotteiden hallussapitokiellon tarkoituksena on tukea erityisesti oppilaitosten samoin kuin seurakuntien, urheiluseurojen ja nuorisotyön ohjaajien päätöksentekoa lasten ja nuorten tupakoinnin rajoittamiseksi. Oppilaitoksen on perusteltua tiedottaa henkilökunnalleen sekä oppilailleen ja näiden huoltajille tupakkatuotteiden hallussapitokiellon merkityksestä.

Hallussapitokiellon rikkomista ei ole säädetty rangaistavaksi. Oppilaitoksen henkilökunta eikä edes poliisi saa ottaa alaikäiseltä tupakkatuotteita pois taikka tarkastaa hallussapitokiellon noudattamista puuttumalla oppilaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen tai tutkimalla tämän tavaroita. Mikäli oppilas kuitenkin näkyvästi pitää hallussaan tupakkatuotteita, oppilaitos voi ojentaa oppilasta kurinpidollisesti.

Hallussapitokiello on tarkoitettu kaikille aikuisille vahvaksi viestiksi siitä, että alaikäisten tupakointia ei pidä hyväksyä. Oppilaitoksen ja huoltajien yhteistyöllä on tässä keskeinen asema. Oppilaitos voi esimerkiksi sopia oppilaiden huoltajien kanssa siitä, että oppilaat eivät ota tupakkatuotteita mukaan luokkaretkille.

Tupakkatuotteiden myynti

1.10.2010 voimaan tulleen tupakkalain 10 §:n 1 momentin mukaan **tupakkatuotetta ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle**.

Tupakkatuotteiden elinkeinotoiminnassa tapahtuva myyminen ja muu luovuttaminen alle 18-vuotiaille on jo ennestään ollut tupakkalaissa kiellettyä. Uusi tupakkalain 10 § kieltelee myös yksityishenkilöitä myymästä tai muuten luovuttamasta tupakkatuotteita alle 18-vuotiaille.

Yhdenkin savukkeeseen myyminen tai savukepakkauksen hakeminen kaupasta alaikäiselle voi olla tupakkalain 31 c §:ssä tarkoitettu tupakan myyntirikos, josta on rangaistuksena sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Tupakkatuotteen vastikkeeton luovuttaminen alaikäiselle on tupakkalain mukaan kiellettyä, mutta ei kuitenkaan rangaistavaa.

Dnro 8131/11.02.04.01.03/2010

14.12.2010

Jos oppilaitoksessa myydään tai välitetään tupakkatuotteita alle 18-vuotiaille, asiasta voidaan ilmoittaa poliisille esitutkinnan käynnistämiseksi. Tästä mahdollisuudesta on syytä tiedottaa oppilaille ja heidän huoltajilleen. Poliisille on perusteltua tehdä ilmoitus myös siinä tapauksessa, että oppilaitoksen läheisyydessä sijaitseva tupakkatuotteiden myyntipaikka myy tupakkatuotteita alle 18-vuotiaille oppilaille.

1.10.2010 voimaan tulleen tupakkalain 10 a §:n 4 momentin nojalla tupakkatuotteita ei saa myydä oppilaitoksessa, jonka sisätiloissa ja ulkoalueilla tupakointi on tupakkalain mukaan kielletty.

Lisätietoja ohjeesta antaa lakimies Laura Nikkanen, puh. 09 7729 2502.

Johtaja *Katariina Rautalahti*
Katariina Rautalahti

Lakimies *Laura Nikkanen*
Laura Nikkanen

Jakelu

Sosiaali- ja terveysministeriö
Opetushallitus
Kunnat